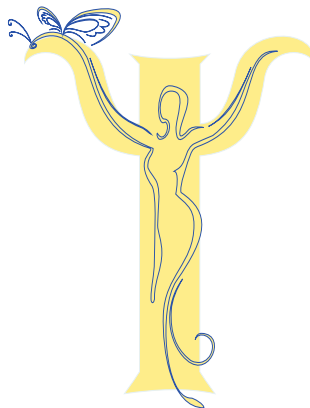

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет, кафедра психології та педагогіки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Поліський національний університет
ГО «Українська асоціація сімейних психологів»
ВГО «Арттерапевтична асоціація»
ГО «Українська асоціація транзакційного аналізу»
ГО «Інститут психології здоров'я»
Savonia University (Фінляндія)
Інститут установ міграції та національностей (Хорватія)
Організація «IDYLLA» (Польща)
Israel trauma Coalition (Ізраїль)
Breath-Body-Mind® Foundation (США)
Спеціалізований університет VID м. Осло & університетська лікарня Акерхуса (Норвегія)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції

м. Хмельницький, 23-24 квітня 2026 року

Хмельницький
2026

УДК [159.922.7/.8+316.6]:37.013.77+612.821
ББК 88.37я431+74.04я431+28.707я431
А 43

Редакційна колегія:

Комар Т. В., доктор психологічних наук, професор (*головний редактор*);
Гомонюк О. М., доктор педагогічних наук, професор;
Подкоритова Л. О., кандидат психологічних наук, доцент;
Гаврилькевич В. К., кандидат психологічних наук, доцент;
Берегова Н. П., кандидат психологічних наук, доцент;
Карпова Д. Є., доктор філософії з психології, доцент;
Ізумнова О. Б., кандидат психологічних наук, доцент.

Актуальні питання розвитку особистості в умовах трансформації суспільства: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 23-24 квітня 2026) / М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т, каф. психол. та педагог. [та ін.]. Хмельницький: Кафедра психології та педагогіки ХНУ, 2026. 188 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання розвитку особистості в умовах трансформації суспільства», яка відбулась 23-24 квітня 2026 року в м. Хмельницькому на базі Хмельницького національного університету за ініціативи кафедри психології та педагогіки.

Збірник адресований науковцям, аспірантам, студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями в галузі психології, педагогіки, соціології.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

При передруку публікацій посилання на збірник обов'язкове.

Ministry of Education and Science of Ukraine
Khmelnyskyi National University, Department of Psychology and Pedagogy (Ukraine)
Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University (Ukraine)
Polissia National University (Ukraine)
NGO “Ukrainian Association of Family Psychologists” (Ukraine)
NGO All-Ukrainian Art-Therapy Association (Ukraine)
NGO “Ukrainian Association of Transactional Analysis” (Ukraine)
NGO “Institute of Health Psychology” (Ukraine)
Savonia University (Finland)
Institute for Migration Research (Croatia)
Fundacja «IDYLLA» (Polska)
Israel Trauma Coalition (Israel)
Breath-Body-Mind® Foundation (USA)
VID Specialized University, Oslo & Akerhus University Hospital (Norway)

Abstracts of the International Scientific and Practical Conference

**“Current Issues of Personality Development
in the Conditions of Social Transformation”**

**April 23-24, 2026
Khmelnyskyi, Ukraine**

Editorial Board:

Komar T. V., Doctor of Psychological Sciences, Professor (Editor-in-Chief);

Homoniuk O. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;

Podkorytova L. O., PhD in Psychology, Associate Professor;

Havrylkevych V. K., PhD in Psychology, Associate Professor;

Berehova N. P., PhD in Psychology, Associate Professor;

Karpova D. Ye., PhD in Psychology, Associate Professor;

Ihumnova O. B., PhD in Psychology, Associate Professor.

Current Issues of Personality Development in the Conditions of Social Transformation: Abstracts of the International Scientific and Practical Conference (April 23-24, 2026, Khmelnytskyi, Ukraine) / Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi National University, Department of Psychology and Pedagogy [et al.]. Khmelnytskyi: Department of Psychology and Pedagogy of KhNU, 2026. 188 p.

This collection contains the abstracts of the International Scientific and Practical Conference “*Current Issues of Personality Development in the Conditions of Social Transformation*”, held on April 23-24, 2026, in Khmelnytskyi (Ukraine). The event was hosted by Khmelnytskyi National University and organized by the Department of Psychology and Pedagogy.

The collection is intended for researchers, postgraduate students, and undergraduate students, as well as anyone interested in contemporary scientific research in the fields of psychology, pedagogy, and sociology.

The materials are presented in the authors' original editions. The authors bear full responsibility for the scientific and literary content of the published materials. The views expressed by the authors do not necessarily reflect the official position of the Editorial Board.

Reproduction of any materials requires mandatory reference to this collection.

здатність сприймати та виражати емоції, асимілювати емоції та думки, розуміти та міркувати за допомогою емоцій, а також регулювати емоції в собі та інших. Загалом, теорію емоційного інтелекту досліджували та розвивали такі науковці як Дж. Мейер, П. Селовей, Д. Карузо, Д. Гоулман, Р. Бар-Он (Bar-On R., 1988), К. В. Петрідес (Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. R., 2004). На основі наукових доробок цих авторів сформовано та проаналізовано основні моделі емоційного інтелекту (таблиця 1).

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика основних моделей емоційного інтелекту

Назва моделі	Автори	Тип моделі
Чотиригілкова модель	Дж. Мейер, П. Селовей, Д. Карузо	Модель здібностей (когнітивна обробка емоційної інформації)
Компетентнісна модель	Д. Гоулман	Змішана модель (емоційні навички, що впливають на лідерство та ефективність)
Емоційно-соціальна модель	Р. Бар-Он	Змішана модель (адаптивність та соціальне функціонування)
Модель рис (TEIQue)	К. В. Петрідес	Модель рис (емоційність як стійка риса особистості)

Аналіз наведених моделей свідчить про відсутність єдиного концептуального підходу до розуміння емоційного інтелекту, що зумовлює існування принципових відмінностей у методах його оцінки та сферах застосування. Зокрема, модель здібностей Дж. Мейера, П. Селовея та Д. Карузо розглядає ЕІ як когнітивну здатність, аналогічну стандартному інтелекту, і потребує об'єктивних тестів результативності (Faltas I., 2026). На протипагу цьому, змішані моделі Д. Гоулмана та Р. Бар-Она інтегрують емоційні навички з рисами особистості, фокусуючись на професійній ефективності, лідерстві та соціальній адаптації. Модель рис К. В. Петрідеса визначає ЕІ як стійку особистісну характеристику, що вимірюється через самосприйняття індивіда за допомогою опитувальників. Така теоретична розрізненість призводить до низької кореляції між показниками різних шкал, проте дозволяє дослідникам обирати інструментарій залежно від мети.

Узагальнення теоретичних напрацювань свідчить, що емоційний інтелект є багатоаспектним феноменом, який поєднує когнітивні механізми обробки інформації та стійкі особистісні характеристики. В умовах війни в Україні та стрімкої цифровізації розвиток емоційного інтелекту стає критичним ресурсом для подолання стресу, забезпечення психологічної стійкості та збереження ефективності міжособистісної взаємодії. Таким чином, розуміння природи емоційних реакцій є фундаментальною умовою адаптації особистості в сучасному нестабільному середовищі.

Бондаренко О. В.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

ХРОНОПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА ПРОГНОСТИЧНІ МАРКЕРИ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я ЖІНОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання збереження репродуктивного потенціалу нації в умовах воєнного стану є стратегічним завданням, що виходить далеко за межі суто медичної площини. Екстремальні стресогенні фактори, що діють на українських жінок протягом тривалого часу, спричиняють глибоку трансформацію не лише психоемоційного стану, а й фундаментальних психофізіологічних процесів. Психосоматичні розлади репродуктивної сфери у цьому контексті розглядаються як специфічна форма «тілесного реагування» на травматичний досвід, який психіка не здатна інтегрувати або опрацювати через дефіцит внутрішніх адаптаційних ресурсів (Бочелюк В. Є. та ін., 2022; Татарчук Т. Ф. та ін., 2024).

Актуальність дослідження зумовлена стрімким зростанням кількості соматоформних порушень, що безпосередньо корелюють із інтенсивністю та тривалістю бойових дій.

Репродуктивна система є однією з найбільш чутливих до стресу через складну ієрархію гормональної регуляції. Гіпоталамо-гіпофізарно-надниркова вісь (ГГН-вісь) виступає ключовим медіатором, що транслює емоційне напруження у фізичний симптом. Під впливом хронічного стресу відбувається гіперактивність наднирників, що веде до надлишкового викиду кортизолу. Це, у свою чергу, пригнічує секрецію гонадотропін-рилізінг гормону (ГнРГ), викликаючи вторинну аменорею, ановуляцію та інші дисгормональні стани (Hennessy et al., 2014; Татарчук Т. Ф. та ін., 2024; Klusmann et al. 2023). Проблема, що потребує негайного вирішення, полягає у відсутності валідних діагностичних інструментів, здатних прогнозувати соматизацію ще на доклінічному етапі.

Особливої ваги у генезі психосоматики набувають індивідуально-типологічні властивості нервової системи (ТНС) та темпераменту. Тип нервової системи виступає біологічним фільтром, через який проходить травматичний досвід війни. Темперамент, як конституційне підґрунтя особистості, визначає індивідуальний поріг чутливості до екстремальних подій

У жінок із слабким типом нервової системи спостерігається низька толерантність до тривалого напруження, що призводить до швидкої дезорганізації нейроендокринної регуляції. Натомість у осіб із сильним, але невірноваженим типом стрес провокує «вибухові» гормональні зсуви (Овчаренко О. Ю., 2023).

Особливе місце у роботі посідає хронопсихологічний підхід Б. Цуканова та І. Савенкової. Згідно з цією концепцією, кожна особистість має власну «одиницю часу» (τ -тип), яка визначає темпоритм життєдіяльності. Вчені доводять, що сприйняття стресу та характер тілесної відповіді безпосередньо залежать від того, як суб'єктивний час людини узгоджується з об'єктивним плином подій (Савенкова І. І., 2018).

У межах хронопсихології темперамент розглядається як динамічна функція індивідуальної «одиниці часу» (τ -типу). Саме невідповідність між вродженою динамікою нервових процесів та нав'язаним ззовні ритмом воєнної реальності стає деструктивним чинником, що запускає механізми репродуктивної дисфункції (Савенкова І. І., 2018).

Ми припускаємо, що в умовах війни виникає стан десинхронізації – конфлікту між внутрішнім темпоритмом жінки та травматичним зовнішнім ритмом подій. Спираючись на дані про біоенергетичний ресурс, ми розглядаємо репродуктивну систему як найбільш чутливий індикатор виснаження організму. Розвиток психосоматики залежить від фази енергетичного профілю:

1. Жінки на «піку» ресурсу: мають внутрішній запас для компенсації стресу, що дозволяє системі певний час працювати в режимі адаптації.

2. Жінки на «спаді» ресурсу: у ситуації хронічного стресу організм, задля збереження життєво важливих систем, не лише «вимикає» найбільш енерговитратну – репродуктивну функцію, а й запускає процеси глибокої соматизації стресу, що призводить до формування стійких гормонозалежних патологій та хронічних соматичних хвороб.

Таким чином, розлади репродуктивної сфери ми трактуємо як «біологічну ціну адаптації» – вимушений перерозподіл енергії в умовах екстремального дефіциту.

У ході емпіричного дослідження результати підтвердили, що індивідуальна «одиниця часу» є об'єктивним предиктором соматизації. «Поспішаючі» типи ($\tau < 1.0$) демонструють схильність до швидкого виснаження. «Уповільнені» типи ($\tau > 1.0$) виявили тенденцію до латентної соматизації через накопичення прихованої психоемоційної напруги.

Отже, дослідження показало, що психосоматичні особливості жінок, тип їхньої нервової системи та темперамент суттєво модулюють функціонування репродуктивної системи в умовах війни. Встановлено, що хронічна напруга порушує нейроендокринну регуляцію, особливо у жінок із виснаженим біоенергетичним ресурсом.

Емпірично підтверджена значущість хронопсихологічного підходу: індивідуальна «одиниця часу» (τ -тип) є надійним маркером схильності до різних стратегій соматизації. Стан десинхронізації між внутрішнім ритмом жінки та темпом воєнних подій виступає ключовим тригером порушень. Застосування інтегрованої моделі дозволяє здійснювати ранню діагностику та прогнозування психосоматичних розладів на доклінічному етапі, що є запорукою збереження здоров'я українських жінок (Савенкова І. І., 2018).

ЗМІСТ

GERBARG P. L., BROWN R. P. Breath-Body-Mind for relief of war-related stress and trauma in military personnel, veterans, health care providers, families	5
НОМОНІУК О. М., ОЛІІНЬК М. І. Preschool childhood as a special space for the formation of a schoolchild	6
РЕНКОНЕН Р. Towards trauma-informed higher education – strengthening teachers’ pedagogical competences	8
АНПЛОГОВ В. Б. Емоційний інтелект як психологічний ресурс для професійної діяльності менеджерів великих організацій	9
АНТОНОВА З. О., НОВОСАД Г. М. Вплив тривожності на процес професійного самовизначення підлітків в умовах війни	11
БАРСУКОВА І., ВЕНГЕР Г. Психологічний супровід, нейрокорекція та реабілітація дітей та підлітків з розладами аутистичного спектру в умовах науково-реабілітаційного центру	12
БІЛА О. О., МАХОНІНА К. А. До питання про гуманізацію професійної діяльності майбутніх педагогів в умовах інклюзивної початкової школи	14
БІЛА О. О., ШАРОНОВА О. О. Педагогіка співпраці у практичній діяльності студентів в умовах інклюзивної початкової школи	15
БОГДАН Ж. Б. Ментальне здоров’я майбутніх психологів у сучасних умовах суспільних трансформацій	16
БОГДАН Ж. Б., ПРОКОФ’ЄВА К. С. Порівняльний аналіз сучасних моделей емоційного інтелекту	17
БОНДАРЕНКО О. В. Хронопсихологічні детермінанти та прогностичні маркери репродуктивного здоров’я жінок в умовах воєнного стану	18
БУТОВА Л. В. Професійне вигорання у вимірі «робота-сім’я» в умовах прискороного ритму соціальних змін	20
ВИСЯТИЦЬКИЙ ВИСЯТИЦЬКА І. В., ЗАМІЩАК М. І. Психологічні підходи до збереження ментального здоров’я дітей молодшого шкільного віку в умовах суспільних трансформацій	21
ВОВК В., ЛОГВИСЬ О. Розробка та впровадження тренінгу вихідного дня з чутливого та травмоінформованого підходу для працівників університету	23
ВОЛОШИН В. М. Алгоритм психологічного забезпечення персоналу сектору безпеки в умовах тривалої війни	24
ВОЛОШИН В. М. Техніка «Титроване опрацювання спогаду»: структурований підхід до роботи з травматичним досвідом	25
НАВРЬЛКЕВЬУСЬ В. К., КРУК С. Л. Self-knowledgement, self-regulation and self-improvement as psychological components of the successful activity of teachers – subjects of humanistic person-centered education	26